

**№ 1 (33)
2014**

Меншік иесі және баспагер:
«Қазақстан Республикасының
Заң шығару институты» ММ

2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
<http://www.izrk.kz> сайтында
орналастырылған

Заң ғылымдары бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес:
Б.М. Имашев (Төраға)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смағұлов
И.Ш. Борчашвили
М.Ш. Қоғамов

Редакциялық алқа:
Н.М. Әбдіров
З.С. Байниязова (Саратов қ., РФ)
С.Ф. Бычкова
М.Т. Ғабдуәлиев
Э.О. Дүйсенова
А.Д. Жүсіпов
Д.Ж. Игембаев
Т.Е. Каудыров
Ж.О. Құлжабаева
Ш.Р. Мырзаева
А.М. Нұрмағамбетов
Р.Т. Нұртаев
С.М. Рахметов
А.Ж. Сағидан
Ә.Г. Сақтағанов
Т.С. Сафарова
М.А. Сәрсембаев
Т.Ә. Серікбаев
У. Шапақ

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлік
№ 11219-Ж 15.11.2010 ж.

Мекен-жайы:
Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ.,
Орынбор қ., 8 үй
тел.: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.izrk.kz

Қазақстан Республикасы Заң шығару Институтының Жаршысы

ҒЫЛЫМИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің әділет органдарының 2013 жылғы жұмыс қорытындысы бойынша кеңейтілген алқа отырысына баспасөз релизі, Астана қ., 2014 жылғы 20 ақпан.....	7
А.А. СМАҒҰЛОВ Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 193-бабын жетілдірудің кейбір мәселелері.....	12
Конституциялық және әкімшілік құқық	16
Н.А. БИЕКЕНОВ Қазақстан Республикасындағы киберқауіпсіздікті қамтамасыз етудің кейбір мәселелері.....	16
Л.А. ҚҰСАЙЫНОВА Мемлекеттік қызметтегі заңнама нормалары мен меритократия қағидаттарының арақатынасы туралы.....	21
А.С. ҚОСЖАНОВ Қазақстан Республикасының құқықтық мемлекет ретінде нарықтық экономика функцияларын жүзеге асыру әдістері.....	25
Азаматтық, азаматтық іс жүргізу құқығы.....	30
Е.Н. НҰРҒАЛИЕВА Шағын кәсіпкерлік субъектілері қызметкерлерінің еңбегін құқықтық реттеу мәселелері.....	30
А.Е. ДӘУІТБАЕВА-МҰХТАРОВА Трансплантологияда адамның ағзалары мен ұлпаларын азаматтық құқықтың ерекше объектілері ретінде пайдалану.....	35
Қылмыстық құқық және қылмыстық іс жүргізу.....	40
С.М. РАХМЕТОВ Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің жаңа редакциясы жобасы жетілдіруді қажет етеді.....	40
Н.А. САРТАЕВА Бала құқығын қылмыстық-құқықтық қорғау: Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі мен оның жобасының жаңа редакциясына салыстырмалы-құқықтық талдау.....	47

М.Н. БАРАНОВ Бала бақытсыздығының себептері.....	57
Е.Т. НҰРМАҒАНБЕТ, А.Қ. ЖӘНІБЕКОВ Адвокат-қорғаушының дәлелдемелерді жинау құқығын иелену мәселесі.....	63
Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану.....	69
М.А. СӘРСЕМБАЕВ Қазақстан заңнамасына енгізілетін КО (БЭК) нормаларының құқықтық табиғаты.....	69
А.Ж. САҒИДАН, Э.Т. КӘРІБАЕВА Халықаралық дамуға жәрдемдесудің қазақстандық стратегиясын қалыптастыру.....	76
Ж.И. ИБРАГИМОВ Интеграциялық процестердің қалыптасуындағы еуразиялық идеялардың рөлі.....	81
Құқықтық мониторинг.....	86
Т.Т. ҒАЛИЕВ Құқықтық мониторинг туралы.....	86
Мемлекеттік тілде заң шығару тәжірибесінен.....	90
Н.М. ПРИМАСШЕВ Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік бақылау және қадағалауды ресімдеудің кейбір құқықтық-лингвистикалық мәселелері.....	90
С.Х. ЖҰБАНИЯЗОВА Заңнаманы үндестіру: лингвистикалық-құқықтық аспект.....	94
Г.К. АҚЫЛБЕКОВА Нормативті құқықтық актілердің қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің тең түпнұсқалығы мәселелері.....	98
А.А. МЕДИНАЕВА, Н.А. ХАМЗИНА Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіндегі бірізділік мәселелері.....	102
Ж.С. НҰРҒАЛИЕВА Тіл және терминдер әлемі.....	106
М. ӘБДІРЕЕВА, А.Т. БЕКЕН Заң шығармашылығындағы аударма мәселелері.....	109
А.Т. БЕКЕН Радмиссия туралы келісімдерді іске асырудағы кейбір мәселелер.....	112
Шетелдік тәжірибе.....	116
Б.В. МАЛЫШЕВ (Киев қ.) Құқықтық жүйені дамытудың нысаналы детерминациясы...	116
Е.А. ВЫСТОРОБЕЦ (Мәскеу қ.) Интерэкоқұқық және экологиялылық.....	123
Е.А. ЛЕГЕЗА (Днепропетровск қ.) Әкімшілік регламент Украинада әкімшілік қызметтерді ұсыну құралы ретінде.....	130
В.В. ГАРКУША (Днепропетровск қ.) Украинада жол жүру ережелерінің бұзылуын автоматты түрде тіркеу.....	136
Н.А. ПОТАПЕНКО (Киев қ.) Құқықтық білім берудің әлеуметтік құндылығы.....	140
Н.А. БАХШИЕВА (Баку қ.) Францияда әкімшілік сот өндірісін ұйымдастыру және оның ерекшеліктері.....	146
Л.Ю. МАНУКОВА (Днепропетровск қ.) АИТВ-инфекция немесе басқа жазылмайтын жұқпалы немесе соз ауруларын жұқтыруға байланысты қылмыс жасау жағдайы.....	150
М.А. КОЛЕСНИКОВ (Днепропетровск қ.) Украинада жылжымайтын мүлікке құқықтарды мемлекеттік тіркеу бойынша әкімшілік қызметтерді ұсынуды жүргізуді белгілеуге қатысты.....	155
Ж.Т. МУСАЕВА (Бишкек қ.) Пәтер ұрлықтарын жасайтын тұлғалар туралы деректер...	160

Жас ғалым мінбері.....	164
Г.К. ТӨЛЕНОВА Тұрғын үй құрылысы қатынастарын зәңі рәсімдеу мәселелері.....	164
М.Е. ЖҰМАБАЕВА Модельдік заңнама актілері интеграциялық бірлестіктерге мүше- мемлекеттердің ұлттық заңнамасын жақындату аспабы ретінде.....	169
К.К. АХМЕТОВ, Ж.С. ДАЙЫРОВА ЕО корпоративтік заңнамасы интеграциялық процестердің даму факторы ретінде.....	172
Р.Е. ЖАҚЫПОВ, М.Х. ХАСЕНОВ Ең төменгі әлеуметтік стандарттар және кепілдіктер туралы.....	176
С.М. ШӘМШИНҰРОВА Тәуелсіз сот: тарихы және қазіргі заманғы жағдайы.....	182
Г.Б. ҚАРЖАСОВА Салықтарды төлеуден жалтарушы тұлғаның демографиялық, әлеу- меттік жағдайы.....	188
О.С. БЕКТИБАЕВА Қылмыстық істер бойынша қорғау жағдайының тактикалық шешу алгоритмінің ұғымы.....	193
Д.Ш. ТӨКЕЕВ Польша елі қылмыстық құқығының кейбір ерекшеліктері.....	197
Т.М. БАЙМАҒАМБЕТОВ Киберқылмыстылық: ақпарат көлемінің жаһандық өсуінің салдары ретінде қылмыстардың кейбір түрлері.....	202
А.К. МАХАМБЕТОВА Сот сараптамасының қылмыстық іс жүргізудегі маңыздылығы..	208
М.Е. ТҰРҒЫМБАЕВ Мұсылман құқығындағы қылмыс ұғымы мен белгілері мәселелері.....	212
Д.Қ. АХМЕТОВА Кейбір шетелдік заңнамаларда қылмыс жасаған тұлғаның өзінің кінәсін мойындауының реттелуі.....	217
Р.Ж. ҚОЖАХМЕТОВА Жеке сот орындаушысы институты әрекет етуде.....	223
А.С. МЕЙРМАНОВА Қылмыстық іс жүргізудегі азаматтық талап: негізгі мәселелер және келешекте дамуы.....	227
М.О. САРИМОВА Бала асырап алу туралы азаматтық істерді прокурордың қатысуымен қарау.....	232
Ақпараттық хабарламалар	237
2013 ж. 7 қарашада Астана қ. өткізілген «Кеден одағы мен Бірыңғай экономикалық кеңістікке мүше мемлекеттердің заңнамасын үйлестіру» тақырыбындағы дөңгелек үстел туралы ақпараттық хабарлама.....	237
2013 ж. 15-16 қарашада Алматы қ. өткізілген Әкімшілік құқық бойынша «Әкімшілік рәсімдердің жалпы құқығы және оның жария құқықтың арнайы салалары үшін маңызы» атты IV халықаралық конференция туралы ақпараттық хабарлама.....	241
2014 ж. 5 наурызда Астана қ. өткізілген «Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік кодексінің жобасы: қазіргі жағдайы және перспективалары» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция туралы ақпараттық хабарлама.....	243
Даналық ойлар	245
Мерейтой	246
ҚР Парламенті Мәжіліс аппаратының редакциялау және аударма бөлімінің меңгерушісі, Мемлекеттік терминология комиссиясының мүшесі Дәуітәлі Омашұлына - 55 жыл.....	246
З.ғ.д., профессор Ж.С. Елубаевтың туғанына 60 жыл.....	248
З.ғ.д., профессор М.С. Бейбітовтің туғанына 60 жыл.....	250

**№ 1 (33)
2014**

Собственник и издатель:
ГУ «Институт законодательства
Республики Казахстан»

Издается с 2006 года
Все материалы журнала
размещаются на сайте
<http://www.izr.kz>

Включен в перечень изданий
для публикации основных
научных результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Редакционный совет:
Б.М. Имашев (Председатель)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смагулов
И.Ш. Борчашвили
М.Ч. Когамов

Редакционная коллегия:
Н.М. Абдиров
З.С. Байниязова (г. Саратов, РФ)
С.Ф. Бычкова
М.Т. Габдуалиев
Э.О. Дуйсенова
А.Д. Жусупов
Д.Ж. Игембаев
Т.Е. Каудыров
Ж.О. Кулжабаева
Ш.Р. Мырзаева
А.М. Нурмагамбетов
Р.Т. Нургаев
С.М. Рахметов
А.Ж. Сагидан
А.Г. Сактаганов
М.А. Сарсембаев
Т.С. Сафарова
Т.А. Серикбаев
У. Шапак

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 11219-Ж
от 15.11.2010 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан

Адрес:
Республика Казахстан,
010000, г. Астана,
ул. Орынбор, д. 8,
тел.: 8(7172) 74-02-06; факс: 8(7172) 74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.izr.kz

Вестник Института Законодательства Республики Казахстан

научно-правовой журнал

СОДЕРЖАНИЕ

Пресс-релиз к расширенному заседанию коллегии Министерства юстиции Республики Казахстан по итогам работы органов юстиции за 2013 год, г. Астана, 20 февраля 2014 года.....	7
А.А. СМАГУЛОВ Некоторые вопросы совершенствования статьи 193 Уголовного кодекса Республики Казахстан.....	12
<i>Конституционное и административное право</i>	16
Н.А. БИЕКЕНОВ Некоторые проблемы обеспечения кибербезопасности в Республике Казахстан.....	16
Л.А. КУСАИНОВА О соотношении норм законодатель- ства и принципов меритократии на государственной службе.....	21
А.С. КОСЖАНОВ Методы осуществления функций рыноч- ной экономики в Республике Казахстан как правовом государстве.....	25
<i>Гражданское и гражданско-процессуальное право.....</i>	30
Е.Н. НУРГАЛИЕВА Проблемы правового регулирования труда работников субъектов малого предпринимательства	30
А.Е. ДАУТБАЕВА-МУХТАРОВА Использование органов и тканей человека в трансплантологии, как особых объектов гражданского права.....	35
<i>Уголовное право и уголовный процесс.....</i>	40
С.М. РАХМЕТОВ Проект новой редакции Уголовного кодекса Республики Казахстан нуждается в совершенство- вании.....	40
Н.А. САРТАЕВА Уголовно-правовая охрана прав детей: сравнительно-правовой анализ Уголовного кодекса Республики Казахстан и проекта его новой редакции.....	47

М.Н. БАРАНОВ Причины детского несчастья.....	57
Е.Т. НУРМАГАНБЕТ, А.К. ЖАНИБЕКОВ Проблемы правообладания в собирании доказательств адвоката-защитника.....	63
Международное право и сравнительное правоведение.....	69
М.А. САРСЕМБАЕВ Правовая природа норм ТС (ЕЭП), инкорпорируемых в законодательство Казахстана.....	69
А.Ж. САГИДАН, Э.Т. КАРИБАЕВА Формирование казахстанской стратегии содействия международному развитию.....	76
Ж.И. ИБРАГИМОВ Роль евразийских идей в становлении интеграционных процессов.....	81
Правовой мониторинг.....	86
Т.Т. ГАЛИЕВ О правовом мониторинге.....	86
Из практики законотворчества на государственном языке.....	90
Н.М. ПРИМАШЕВ Некоторые юридико-лингвистические проблемы регламентации государственного контроля и надзора в Республике Казахстан.....	90
С.Х. ЖУБАНИЯЗОВА Гармонизация законодательства: лингвистическо-правовые аспекты.....	94
Г.К. АКЫЛБЕКОВА Проблемы аутентичности текстов нормативно-правовых актов на казахском и русском языках.....	98
А.А. МЕДИНАЕВА, Н.А. ХАМЗИНА Вопросы единообразия Гражданского кодекса Республики Казахстан.....	102
Ж.С. НУРГАЛИЕВА Мир языка и терминов.....	106
М. АБДРЕЕВА, А.Т. БЕКЕН Вопросы перевода в законотворчестве.....	109
А.Т. БЕКЕН Некоторые вопросы реализации соглашений о реадмиссии.....	112
Зарубежный опыт.....	116
Б.В. МАЛЫШЕВ (г. Киев) Целевая детерминация развития правовой системы.....	116
Е.А. ВЫСТОРОБЕЦ (г. Москва) Интерэкоправо и экологичность.....	123
Е.А. ЛЕГЕЗА (г. Днепропетровск) Административный регламент как средство предоставления административных услуг в Украине.....	130
В.В. ГАРКУША (г. Днепропетровск) Автоматическая фиксация нарушений правил дорожного движения Украины.....	136
Н.А. ПОТАПЕНКО (г. Киев) Социальная ценность правового образования.....	140
Н.А. БАХШИЕВА (г. Баку) Организация и особенности административного судопроизводства во Франции.....	146
Л.Ю. МАНУКОВА (г. Днепропетровск) Обстановка совершения преступлений, связанных с заражением ВИЧ-инфекцией, или другой неизлечимой инфекционной болезнью, или венерическими болезнями.....	150
М.А. КОЛЕСНИКОВ (г. Днепропетровск) Относительно определения производства предоставления административных услуг по государственной регистрации прав на недвижимое имущество в Украине.....	155
Ж.Т. МУСАЕВА (г. Бишкек) Данные о лицах, совершающих квартирные кражи.....	160

Трибуна молодого ученого.....	164
Г.К. ТУЛЕНОВА Вопросы юридического оформления отношений по строительству жилых домов.....	164
М.Е. ЖУМАБАЕВА Модельные законодательные акты как инструмент сближения национального законодательства государств-членов интеграционных объединений.....	169
К.К. АХМЕТОВ, Ж.С. ДАИРОВА Корпоративное законодательство ЕС как фактор развития интеграционных процессов.....	172
Р.Е. ЖАКУПОВ, М.Х. ХАСЕНОВ О минимальных социальных стандартах и гарантиях....	176
С.М. ШАМШИНУРОВА Независимый суд: история и современность.....	182
Г.Б. КАРЖАСОВА Социально-демографическое состояние личности преступника, уклоняющегося от уплаты налогов.....	188
О.С. БЕКТИБАЕВА Понятие алгоритма тактического разрешения ситуации защиты по уголовным делам.....	193
Д.Ш. ТОКЕЕВ Некоторые особенности уголовного права Польши.....	197
Т.М. БАЙМАГАМБЕТОВ Киберпреступность: некоторые виды преступлений, как следствие глобального роста объема информации.....	202
А.К. МАХАМБЕТОВА Важность судебной экспертизы в уголовном процессе.....	208
М.Е. ТУРГУМБАЕВ Проблемы понятия и признаков преступления в мусульманском праве.....	212
Д.К. АХМЕТОВА Урегулирование признания лицом своей вины в совершении преступления в некоторых зарубежных законодательствах.....	217
Р.Ж. КОЖАХМЕТОВА Институт частного судебного исполнителя в действии.....	223
А.С. МЕЙРМАНОВА Гражданский иск в уголовном деле: проблемы и перспективы развития.....	227
М.О. САРИМОВА Рассмотрение гражданских дел об усыновлении (удочерении) с участием прокурора.....	232
Информационные сообщения	237
Информационное сообщение о круглом столе «Гармонизация законодательства государств-членов Таможенного союза и Единого экономического пространства», г. Астана, 7 ноября 2013 г.....	239
Информационное сообщение о IV-й Международной конференции по административному праву «Общее право административных процедур и его значение для специальных отраслей публичного права» г. Алматы, 15-16 ноября 2013 г.....	242
Информационное сообщение о международной научно-практической конференции «Проект Предпринимательского кодекса Республики Казахстан: состояние и перспективы», г. Астана, 5 марта 2014 г.....	244
Мудрые мысли	245
Юбилей	246
Зав.отделом редактирования и перевода Аппарата Мажилиса Парламента РК, члену Государственной терминологической комиссии Дәуітәлі Омашұлы – 55 лет.....	246
Д.ю.н., профессору Елюбаеву Ж.С. – 60 лет.....	248
Д.ю.н., профессору Бейбитову М.С. – 60 лет.....	250

*Махамбетова Айгүл Көбейсінқызы,
ҚР Заң шығару институтының жетекші сарапшысы*

СОТ САРАПТАМАСЫНЫҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУДЕГІ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 20 қаңтардағы №240-IV «Қазақстан Республикасындағы сот-сараптама қызметі туралы» Заңның (бұдан әрі – Сот сараптама қызметі туралы заң) 1-бабына сәйкес осы Заңда пайдаланылатын негізгі ұғымдардың бірі, яғни 7)-тармақшасы бойынша сот сараптамасы - шешілуі үшін маңызы бар мән-жайларды анықтау мақсатында арнаулы ғылыми білім негізінде жүргізілетін қылмыстық, азаматтық істердің немесе әкімшілік құқық бұзушылық туралы істердің материалдарын зерттеу болып табылады. Ал, 8)-тармақшасы негізінде сот сараптамасының нысанасы - сот сараптамасын жүргізу жолымен анықталатын қылмыстық, азаматтық істерді не әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді шешу үшін маңызы бар мән-жайлар анықталады.

Сот сараптамасы қызметі туралы заңының 2-бабы 1-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының сот-сараптама қызметі туралы заңнамасы Қазақстан Республикасының Конституциясына негізделеді, Қазақстан Республикасының Қылмыстық іс жүргізу және Азаматтық іс жүргізу кодекстерінен, Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінен, осы Заңнан және Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілерінен тұрады.

Сот-сараптама қызметінің мазмұны қылмыстық, азаматтық істер және әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша сот сараптамасын жүргізуді қамтиды.

Қылмыстық процесті жүргізуші органның, соттың, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуінде жатқан органның (лауазымды адамның), прокурордың, нотариустың Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен шығарылған сот сараптамасын тағайындау туралы қаулысы, ұйғарымы сот сараптамасын жүргізуге негіз болып табылады [1].

Қылмыстық сот ісін жүргізуге қатысушы өзге адамдарда арнайы ғылыми білімі болса да қылмыстық істі жүргізуші адамды сарапшы тағайындау қажеттілігінен босатпайды. Себебі, іс бойынша қажетті жағдайларда сараптаманы міндетті түрде тағайындауға тура келеді. Мәселен, өлімнің себептерін, денсаулыққа келтірілген зиянның сипаты, ауырлық дәрежесін анықтау іс үшін маңызды болып, бірақ жасы туралы құжаттар болмағанда немесе күмән туғызғанда сезіктінің, айыпталушының, жәбірленушінің жасын білу мақсатында, ақыл-есінің дұрыстығы немесе қылмыстық іс жүргізуде өз құқықтары мен заңды мүдделерін өз бетінше қорғау қабілеті жөнінде күмән туғанда сезіктінің, айыпталушының психикалық немесе тәнінің жай-күйін білу үшін Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінде өлім жазасы немесе өмір бойына бас бостандығынан айыру түріндегі жаза көзделген жағдайда қылмысты жасаған айыпталушының психикалық жай-күйін анықтау тұрғысында, іс үшін маңызы бар жайларды дұрыс қабылдау және олар бойынша айғақтар беру қабілетіне күмән туған жағдайда жәбірленушінің, куәнің психикалық немесе тәнінің жай-күйін анықтау қажет болғанда, істің өзге мән-жайы басқа дәлелдемелермен дәл анықталмайтын болса, сараптаманы тағайындау мен жүргізуге міндетті болады [2].

Қазақстан Республикасы Қылмыстық іс жүргізу кодексінің (бұдан әрі - ҚІЖК) 240-бабына сәйкес, сараптама сарапшының арнайы ғылыми білімнің негізінде тек іс материалдарын зерттеуінің нәтижесінде қылмыстық іс үшін маңызы бар мән-жайлар алынуы мүмкін жағдайларда тағайындалатыны түсіндірілген.

Қылмыстық сот ісін жүргізу үшін де, сондай-ақ сот сараптамасы органдарының қызметін ұйымдастыру үшін де сараптамаларды зерттеу тақырыбы бойынша жіктеу басты рөл атқарады.

Қылмыстық іс жүргізу заңына сәйкес сараптама қылмыстық іс жүргізу барысында, іс бойынша

сотқа дейінгі іс жүргізу кезінде, істі бірінші және апелляциялық сатыдағы сотта қарау кезінде тағайындалуы мүмкін.

Тергеуші сараптаманы қылмыстық істі қозғау сатысында және алдын ала тергеу жүргізу кезінде тағайындайды. Анықтау органы, анықтаушы сараптаманы қылмыстық істі қозғау сатысында және алдын ала тергеу жүргізу міндетті емес сол істер бойынша анықтау жүргізу кезінде, қылмыстық істі қозғау туралы мәселені шешу үшін оның нәтижелері қажет болған жағдайда прокурор тағайындауға құқылы.

ҚІЖК-нің 241-бабына сәйкес сараптаманы тағайындау: өлімнің себептерін; денсаулыққа келтірілген зиянның сипаты мен ауырлық дәрежесін; іс үшін маңызды болып, бірақ жасы туралы құжаттар болмағанда немесе күмән туғызғанда сезіктінің, айыпталушының, жәбірленушінің жасын; ақыл-есінің дұрыстығы немесе қылмыстық іс жүргізуде өз құқықтары мен заңды мүдделерін өз бетінше қорғау қабілеті жөнінде анықтау органы, тергеуші немесе сот күмән тудырғанда сезіктінің, айыпталушының психикалық немесе тәнінің жай-күйін; іс үшін маңызы бар жағдайларды дұрыс қабылдау және олар бойынша айғақтар беру қабілетіне күмән тұған жағдайда жәбірленушінің, күенің психикалық немесе тәнінің жай-күйін анықтау үшін; қылмыстық заңда өлім жазасы түріндегі жаза көзделген қылмысты жасаған айыпталушының психикалық жай-күйін; істің өзге мән-жайы басқа дәлелдемелермен дәл анықталмайтын өзге мән-жайларды анықтау үшін міндетті.

Қылмыстық іс бойынша сотқа дейінгі іс жүргізу барысында сараптама істі қозғау туралы шешім қабылданған кезде, сондай-ақ анықтау немесе алдын ала тергеу сатысында тағайындалады.

Комиссиялық, кешенді, қосымша және қайталама сараптаманы тағайындаудың өзіндік ерекшелігі аталған сараптама түрлерін тағайындаудың тәртібін белгілейтін қылмыстық іс жүргізу заңымен анықталады.

Сезіктінің, айыпталушының, жәбірленушінің сараптама тағайындау кезіндегі құқықтары ҚІЖК-нің 244-бабында белгіленген.

Қазақстан Республикасының іс жүргізу заңында, ҚІЖК-нің 244-бабы 1-тармағының 5)-тармақшасында көзделгеннен басқа жағдайларда, сараптама тағайындаған органның сараптама жүргізу кезінде қатысу құқығы көрініс таппаған.

Алайда, кез-келген процесті жүргізуші орган іс бойынша әрбір іс жүргізу әрекеттеріне

қатысушы бола отырып, әрине, мұндай құқыққа ие болады. Сараптама жүргізу кезінде оның қатысуы сараптама тақырыбына қатысты қосымша мәселелер қоюға, қосымша материалдар ұсынуға жәрдемін тигізуі, ал оларды ұсынудың қажеттілігі мен мүмкіндігі сараптаманы жүргізу барысында анықталуы мүмкін.

Қазақстан Республикасында сот сараптамасын сот сараптама органдары немесе сот сараптама органдарының қызметкерлері болып табылмайтын адамдар жүргізе алады.

Сот сараптамасы органдарындағы сот сараптамаларын жүргізудің іс жүргізу мәселелері ҚІЖК-нің 245-бабында сараптамамен, ұйымдастырушылық-ведомстволық заңға тәуелді нормативтік-құқықтық актілермен реттеледі.

Сот сараптамасы органынан тыс сараптама жүргізудің іс жүргізу мәселелері ҚІЖК-нің 246-бабында көрсетілген [3, 16-17 б.].

Қылмыстық істі жүргізуші орган сараптама тағайындау мен жүргізу кезінде қылмыстық-іс жүргізу заңын қатаң сақтаудың, осы орайда сараптама жүргізілуге қатыстырылған айыпталушының, жәбірленушінің, сондай-ақ куәнің және медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын қолдануға байланысты іс жүргізіліп жатқан адамдардың құқықтарын қамтамасыз етудің қажеттілігіне аса назар аудару көзделген.

Сараптама жүргізуді сот сараптамасы органының қызметкері болып табылмайтын адамға тапсыру ұйғарылып отырса, оны тағайындау туралы қаулыны шығарғанға дейін қылмыстық процесті жүргізуші орган сараптама тапсыруды белгілеп отырған субъектінің жеке басы мен кәсіптік сапаларын анықтауға міндетті.

Сараптаманы жүргізу барысында процесті жүргізуші орган және сарапшы өзара әрекеттерді жүзеге асырылуы мүмкін, ал бұл нақты іс бойынша сот сараптамасының мүмкіндіктерін кеңейтуге мүмкіндік туғызады.

Егер сараптаманың нәтижелері анық болмаса және мұны сарапшыдан жауап алу жолымен жою мүмкін болмаса не сарапшы өзінің алдына қойылған мәселелерді толық шешпесе немесе осының алдында жүргізілген зерттеуге байланысты қосымша мәселелерді шешу қажет болған жағдайда ҚІЖК-нің 255-бабының бірінші және екінші тармақтарына сәйкес қосымша сараптама тағайындалады. Оны жүргізу сол сарапшының өзіне тапсырылуы мүмкін.

ҚІЖК-нің 50-бабына сәйкес, сараптаманы тағайындау қылмыстық іс бойынша іс жүргізуді тоқтата тұруға негіз болады, сондықтан сот сараптама тағайындаған кезде қажет болған

жағдайда іс бойыншатындауды кейінге қалдыруға міндетті. Сараптама қорытындысы алынғаннан кейін іс бойынша іс жүргізу жаңартылады және сот талқылауы жалғастырылады.

ҚІЖК-нің 251-бабының сарапшының қорытындысының нысаны және мазмұны бойынша қойылатын талаптарына назар аудару қажет. Осы талаптар нысаны бойынша да, сондай-ақ мазмұны бойынша да оларға сәйкес болуы керек.

Сарапшының қорытындысы – үш бөлімнен тұратын іс жүргізу құжаты, онда жүргізілген зерттеудің нәтижелері баяндалады, қойылған сұрақтардың біреуіне болса да жауап өз мәнісі бойынша беріледі немесе тұжырымның біреуі болса да сарапшының бастамасы бойынша жасалады.

ҚІЖК-нің 371-бабы бірінші бөлігінің 12-тармағының талаптарына сәйкес іс бойынша түпкілікті шешім қабылдау кезінде сот сараптамалық зерттеу объектілері болған заттардың қайда жіберілетіні туралы мәселені шешуге міндетті. Осы орайда ҚІЖК-нің 121-бабының ережелерін басшылыққа алған жөн [4, 5].

Сот сараптамасының үдемелі дамуына ғылыми-техникалық прогрестің жылдам дамуы, оның нәтижелерін сот төрелігіне жөнелту және алдын ала тергеу жүргізу кезінде кеңінен пайдалану себепші. Қылмыс құрылымының түр өзгеруі түрлерін дамытудың үдеткіші болып табылады.

Қазақстандағы сот сараптамасы ілімі қылмыспен күресудің тиімді ғылыми құралдары мен күресу әдістерін қажет ететін сот-тергеу практикасының сұранысына сәйкес қалыптасады.

Сот сараптамасының мазмұны іс жүзінде, қылмыстық істердің сот-тергеу тәжірибесімен, азаматтық істің материалдарына сараптама жасау үшін қажет болатын арнаулы ғылыми таным мен зерттеулердің негізінде фактілер мен мән-жайлар анықталады. Сараптаманың мәні

тергеуші немесе сот қойған мәселелер арқылы алдын ала анықталады.

Сот сараптамасын жүргізу кезінде заңнама талаптарына сәйкес сарапшы, оған оның пәндік сарапшылық мамандығы дамуының заманауи ғылыми деңгейі ұсынатын, негізделген және сенімді тұжырымды алу үшін оған қолжетімді әдістер мен техникалық құралдардың барлық қорын қолдануға міндетті.

Қылмыстық іс жүргізу саласында жүргізіліп жатқан реформалар қылмыстарды тергеуде және ашуда дәлелдемелерді қолдануға деген ерекше көңіл бөлумен негізделеді. Белгілі жағдай, ол дәлелдемелердің ең тиімді түрлерінің бірі арнаулы ғылыми білімі бар тұлғаның жұмысының нәтижесі болып табылатын, сот сарапшысының қорытындысында көрсетілген нақты мәліметтер болып табылады.

Сот-сараптама қызметінің құқықтық, ғылыми-әдістемелік негіздерін нығайту жөніндегі шаралар оның ең негізгі міндетін – қылмыстық істер бойынша дәлелдеуге жататын жағдайларды анықтауда сот, анықтау органдарына, тергеушілерге, прокурорларға өз септігін тигізуге белгілі бір алғы шарттар жасайды [6, 20-21 б.].

Сарапшылар біліктілігінің жоғары деңгейде болу қажеттілігінің бірден бір себебі сот сараптамасының жетіле, дами түсуі болып табылады.

Қорытындылай келе, Сот сараптамасы қызметі туралы заңның 5- «Сот-сараптама қызметінің принциптері» бабының 2)-тармақшасына сәйкес, Сот-сараптама қызметінде: адамның және азаматтың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін, заңды тұлғаның құқықтары мен заңды мүдделерін сақтау көзделген, осыны негізге ала отырып, қылмыстық іс жүргізу, тергеу, сот істері және де басқа істер барысында сот сараптамасының дұрыс қойылуы, шешілуі, оң қорытындысының шығарылуы, өндірістің заңнамада белгіленген тәртіппен жүргізілуі және сақталуының маңызы зор.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 20 қаңтардағы № 240-IV «Қазақстан Республикасындағы сот-сараптама қызметі туралы» Заңы // www.adilet.zan.kz
2. «Шұғыла» аймақтық БАҚ, Сот сараптамасы хақында. 08 Тамыз 2012 ж.
3. «Сот сараптамасы» пәнінен дәрістер курсы. - Өскемен қ., 2007. – 60 б.
4. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2004 жылғы 26 қарашадағы №16 «Қылмыстық істер бойынша сот сараптамасы туралы» Нормативтік қаулысы // www.adilet.zan.kz
5. Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 13 желтоқсандағы N 206 Қазақстан Республикасының

Қылмыстық іс жүргізу кодексі // www.adilet.zan.kz

6. «Шығыс-Батыс: сот сараптамасындағы серіктестік. Сот сараптамасының өзекті мәселелері». Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. 07.09.2012 ж. – Астана, 2012 . – 252 б.

Мақалада сот сараптамасының қылмыстық іс жүргізудегі маңыздылығы қарастырылады. Автор талдау жасау негізінде қылмыстық іс жүргізудегі маңызымен қатар, сот сараптамасын да ашып көрсетеді.

Түйін сөздер: қылмыстық іс жүргізу, сот сараптамасы, сараптама, қорытынды.

В настоящей статье рассматривается важность судебной экспертизы в уголовном процессе. На основе анализа наряду с важностью в уголовном процессе автор раскрывает и понятие судебного процесса.

Ключевые слова: уголовный процесс, судебная экспертиза, экспертиза, заключение.

This article discusses the importance of forensics in criminal proceedings. On the basis of analysis, along with the importance of the criminal process author reveals the lawsuit.

Keywords: criminal proceedings, forensic examination, examination, conclusion.

Айгүл Көбейсінқызы Махамбетова,

ҚР Заң шығару институтының жетекші сарапшысы

Сот сараптамасының қылмыстық іс жүргізудегі маңыздылығы

Махамбетова Айгүль Кобейсиновна,

ведущий эксперт Института законодательства РК

Значение судебной экспертизы в уголовном процессе

Makhambetova Aygul Kobeysinovna,

leading expert of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan

The importance of forensics in criminal proceedings